

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совадиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 211 (10503)

1977 чылдың сентябрь 8, четверг

1925 чылда үлдештигени

Өртөз 2 көп.

ТАРААЖЫЛАРНЫҢ КУШ-АЖЫЛЧЫ ЭЭЛЧЭЭ

Чурттуң көөлүрүндө комбайн, трактор, машина шиким-даажы үзүктөлчөк. Чер амылдыгы Улуг Октябрының 60 чылыгыга телептиг ужуражыңар дээш ажаап алышканын чемишинкиңиң дөвөзөрүңүзү бүгү-ле хемчеглерин ап турар.

● **КАЛИНИНГРАД.** Облустың тараажылары ажаап алышканын дөвөзүп турар. Тараа болгаш тараа-бобы кылыктарының дөрттүгү үш кезинден хейүн кезип алган. Ажыл-агыйларның хей нуруузу гектардан-на 25 центнерден өрү тарааны алган.

● **СТАВРОПОЛЬ.** Нукурузаның бышкан тарвазын чыбып алыры ирайда калбарган. Оң бурлурун болгаш сыптарын силос массага кылдыр хэмдектелп турар. Анча сөйкө сыын болгаш өсө-дөсө сикенерни кылуурга кайгамчык хоолулук чөм болуп турар. Силос кылдыр ажаары-биле тарзан нукурузаның 40 муң хире гектары бжма берген, ыңчангаш оларның тарвазын аңгы ажаап ап турар.

● **МАЙНОП.** Адыггей автономия облустың бүгү ажыл-агыйлары чигир сөккөзүн амырап эгелдиз. Дүжүттүк үңкени эки. Он-он эвөөлөр, бригадалар болгаш салбырлар гектардан-на 500 центнер дүжүттү алырын хүлзүнгөн.

● **ЛИПЕЦК.** Облуста бир муң гектарның картофелин ажаап алган. Шөлдерде 350 ажыг комбайннар, чүс-чүс кызыкчылар амылдап турар. Картофелин контейнер аргазы-биле сөөртүрүн бир дугаарында амылгаан. Облустың үлөтүрү көдөзгө 25 муң контейнерлерни бүдүрүп берген.

● **ЛЕНИНГРАД.** Облустың чер амылдыгы күзүн чажар тараажылары тараажылар доскан. «Мирная-808», «Ялта-2», «Восход» деп хей дүжүттүк сорттары колдады тараан. Бө чылын нузун чажар кылыктарының шөлү 3 муң гектарга күлүзүн.

(СЭТА-ның көрр.).

ХҮЛЭЭЛГЕЛЕРНИ ХЫНАП ТУР БИС

ТАЙБЫЦНЫҢ БОЛГАШ ДЕНШИЛГЕНИ ЧЕНСЭЭ

Делегейиң ном талазы-биле баштайгы делегей ярмарка Москвада ажиттыганын

МУРНУКУ ОДУРУГДА

Улуг Октябрының 60 чыл оюн күш-ажылы белектерин уткуур дөш «Кызыл тудуг» эргелекчи тудугчулары күжөпашканын амылдап турар.

Эрткен 8 айларда эргелекчи бригадаларының аразында социалистик чарыкча Михаил Данилович Шиповаленкоун, Василий Доржуевич Монгуштуң бригадалары бүдүргө планн чедипшиңниң күүсөтөш, тивлекчи боолу үңүзгөн.

Тываның ажылчы чоптары, бүгү совет улус-биле бир дөмей. Октябрың социалистик Улуг революцияның 60 чылыгы күш-ажылы чемишинкиңиң ужуражыңар дөш бүгү улустуң социалистик чарыкчына киржиң, бө хүндөрдө оларның мурунузда тургустуған чутула сорулгалары шикимдериниң бүгү аргазарын амылдап, бөдик юдурулушкунгү амылдап турар. Ол дугайын Тыва АССР-ниң Статистика эргелекчи советү медаларында сан-чуратайлар тодаргай айтып турар.

ТЕМПИНИ УЛАМ КУШТЕЛДИРЕР

Тываның ажылчы чоптары, бүгү совет улус-биле бир дөмей. Октябрың социалистик Улуг революцияның 60 чылыгы күш-ажылы чемишинкиңиң ужуражыңар дөш бүгү улустуң социалистик чарыкчына киржиң, бө хүндөрдө оларның мурунузда тургустуған чутула сорулгалары шикимдериниң бүгү аргазарын амылдап, бөдик юдурулушкунгү амылдап турар. Ол дугайын Тыва АССР-ниң Статистика эргелекчи советү медаларында сан-чуратайлар тодаргай айтып турар.

3.1 центнер тарааны ап турар, оң иштинде «УТКА 25 чылы» совхозтуу — 3.1, «Күш-ажылың дөштүү» совхозтуу — 3.5 центнерин, «Хемчин» совхоз 167 гектары ажааган, гектардан-на 10.8 центнер тараа алган, «Сүт-Хоя» совхоз — 9.2, «Алда-Мадыр» — 7 центнер тарааны гектардан ап турар.

СЭКП ТК-ның Полэтбүрө кеңсигүңгө кандидат, СЭКП-ниң культуры министри П. Н. Демьян, СЭКП-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазын ораакчы И. В. Архипов, СЭКП ТК-ның кандидат эргелекчиси Е. М. Тисьяльникова, В. Ф. Шауро, чамдык министрстволарың болгаш төр адын черлериниң удуртуктары, дыка хей чурттарың эи уаут ном үндүрү черлериниң болгаш фирмаларың төлөөлөкчилери, культураның болгаш эртемниң ажаандыгы оң амылдыгыңа киришкенер.

СЭКП-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгин Москвада ном делегейиң киржичилерине болгаш аалчыларына чурттан байырыг чагааны анаа чылаптар адып чакан улукан. Ону организастык комитетин даргазы, СЭКП-ниң Ном парлаар черлерин күрүлө комитетин даргазы Б. И. Стукалин номчата.

СЭКП ТК-ның Полэтбүрө кеңсигүңгө кандидат, СЭКП-ниң культуры министри П. Н. Демьян, СЭКП-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазын ораакчы И. В. Архипов, СЭКП ТК-ның кандидат эргелекчиси Е. М. Тисьяльникова, В. Ф. Шауро, чамдык министрстволарың болгаш төр адын черлериниң удуртуктары, дыка хей чурттарың эи уаут ном үндүрү черлериниң болгаш фирмаларың төлөөлөкчилери, культураның болгаш эртемниң ажаандыгы оң амылдыгыңа киришкенер.

СЭКП ТК-ның Полэтбүрө кеңсигүңгө кандидат, СЭКП-ниң культуры министри П. Н. Демьян, СЭКП-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазын ораакчы И. В. Архипов, СЭКП ТК-ның кандидат эргелекчиси Е. М. Тисьяльникова, В. Ф. Шауро, чамдык министрстволарың болгаш төр адын черлериниң удуртуктары, дыка хей чурттарың эи уаут ном үндүрү черлериниң болгаш фирмаларың төлөөлөкчилери, культураның болгаш эртемниң ажаандыгы оң амылдыгыңа киришкенер.

Сентябрь 5-ке чедар республика етеген кезерини план-доголазың 44.3 хуу күүсөткөн азы эртең чылдын ол-ла үеинде турганыңда 6.8 хуу ээвен бооп турар. Ниятканы малыңа четир чөмиң белекчээр дөш районнарның ажыл-ишчилерини социалистик чарыкчыны мурунку одуруула Монгун-Тайга район чоруп турар. Олар план-доголазың 70.7 хуу күүсөткөн. Оң дараалыгыңа черлерде Барыш-Хемчик (план-доголазың 59.3 хууу күүсөткөн), Чоюн-Хемчик (58.3 хуу) чоруп турар. Республиканың чүгө чачың «Күш-ажылың дөштүү» совхоз етеген белекчөрүниң план-доголазың күүсөткөн. Алаа планн күүсөткөн ажыл-агыйлары: «Малчын», «Мөгөн-Бүрөң», «Алда-Мадыр», СЭКП-ниң XXV съездин аттыг совхозтар хамааржыр.

СЭКП ТК-ның Полэтбүрө кеңсигүңгө кандидат, СЭКП-ниң культуры министри П. Н. Демьян, СЭКП-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазын ораакчы И. В. Архипов, СЭКП ТК-ның кандидат эргелекчиси Е. М. Тисьяльникова, В. Ф. Шауро, чамдык министрстволарың болгаш төр адын черлериниң удуртуктары, дыка хей чурттарың эи уаут ном үндүрү черлериниң болгаш фирмаларың төлөөлөкчилери, культураның болгаш эртемниң ажаандыгы оң амылдыгыңа киришкенер.

СЭКП ТК-ның Полэтбүрө кеңсигүңгө кандидат, СЭКП-ниң культуры министри П. Н. Демьян, СЭКП-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазын ораакчы И. В. Архипов, СЭКП ТК-ның кандидат эргелекчиси Е. М. Тисьяльникова, В. Ф. Шауро, чамдык министрстволарың болгаш төр адын черлериниң удуртуктары, дыка хей чурттарың эи уаут ном үндүрү черлериниң болгаш фирмаларың төлөөлөкчилери, культураның болгаш эртемниң ажаандыгы оң амылдыгыңа киришкенер.

МУРНУКУ ОДУРУГДА

Улуг Октябрының 60 чыл оюн күш-ажылы белектерин уткуур дөш «Кызыл тудуг» эргелекчи тудугчулары күжөпашканын амылдап турар.

Эрткен 8 айларда эргелекчи бригадаларының аразында социалистик чарыкча Михаил Данилович Шиповаленкоун, Василий Доржуевич Монгуштуң бригадалары бүдүргө планн чедипшиңниң күүсөтөш, тивлекчи боолу үңүзгөн.

Улуг Октябрының 60 чыл оюн күш-ажылы белектерин уткуур дөш «Кызыл тудуг» эргелекчи тудугчулары күжөпашканын амылдап турар.

Эрткен 8 айларда эргелекчи бригадаларының аразында социалистик чарыкча Михаил Данилович Шиповаленкоун, Василий Доржуевич Монгуштуң бригадалары бүдүргө планн чедипшиңниң күүсөтөш, тивлекчи боолу үңүзгөн.

Улуг Октябрының 60 чыл оюн күш-ажылы белектерин уткуур дөш «Кызыл тудуг» эргелекчи тудугчулары күжөпашканын амылдап турар.

Эрткен 8 айларда эргелекчи бригадаларының аразында социалистик чарыкча Михаил Данилович Шиповаленкоун, Василий Доржуевич Монгуштуң бригадалары бүдүргө планн чедипшиңниң күүсөтөш, тивлекчи боолу үңүзгөн.

Улуг Октябрының 60 чыл оюн күш-ажылы белектерин уткуур дөш «Кызыл тудуг» эргелекчи тудугчулары күжөпашканын амылдап турар.

Эрткен 8 айларда эргелекчи бригадаларының аразында социалистик чарыкча Михаил Данилович Шиповаленкоун, Василий Доржуевич Монгуштуң бригадалары бүдүргө планн чедипшиңниң күүсөтөш, тивлекчи боолу үңүзгөн.

СЭКП ТК-ның Полэтбүрө кеңсигүңгө кандидат, СЭКП-ниң культуры министри П. Н. Демьян, СЭКП-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазын ораакчы И. В. Архипов, СЭКП ТК-ның кандидат эргелекчиси Е. М. Тисьяльникова, В. Ф. Шауро, чамдык министрстволарың болгаш төр адын черлериниң удуртуктары, дыка хей чурттарың эи уаут ном үндүрү черлериниң болгаш фирмаларың төлөөлөкчилери, культураның болгаш эртемниң ажаандыгы оң амылдыгыңа киришкенер.

МУРНУКУ ОДУРУГДА

Улуг Октябрының 60 чыл оюн күш-ажылы белектерин уткуур дөш «Кызыл тудуг» эргелекчи тудугчулары күжөпашканын амылдап турар.

Эрткен 8 айларда эргелекчи бригадаларының аразында социалистик чарыкча Михаил Данилович Шиповаленкоун, Василий Доржуевич Монгуштуң бригадалары бүдүргө планн чедипшиңниң күүсөтөш, тивлекчи боолу үңүзгөн.

АЖЫЛ-ИЖИВИСТИ — алдарлыг юбилейге

Улуг Октябрының 60 чыл оюн күш-ажылы белектерин уткуур дөш «Кызыл тудуг» эргелекчи тудугчулары күжөпашканын амылдап турар.

Эрткен 8 айларда эргелекчи бригадаларының аразында социалистик чарыкча Михаил Данилович Шиповаленкоун, Василий Доржуевич Монгуштуң бригадалары бүдүргө планн чедипшиңниң күүсөтөш, тивлекчи боолу үңүзгөн.

Улуг Октябрының 60 чыл оюн күш-ажылы белектерин уткуур дөш «Кызыл тудуг» эргелекчи тудугчулары күжөпашканын амылдап турар.

Эрткен 8 айларда эргелекчи бригадаларының аразында социалистик чарыкча Михаил Данилович Шиповаленкоун, Василий Доржуевич Монгуштуң бригадалары бүдүргө планн чедипшиңниң күүсөтөш, тивлекчи боолу үңүзгөн.

Улуг Октябрының 60 чыл оюн күш-ажылы белектерин уткуур дөш «Кызыл тудуг» эргелекчи тудугчулары күжөпашканын амылдап турар.

Эрткен 8 айларда эргелекчи бригадаларының аразында социалистик чарыкча Михаил Данилович Шиповаленкоун, Василий Доржуевич Монгуштуң бригадалары бүдүргө планн чедипшиңниң күүсөтөш, тивлекчи боолу үңүзгөн.

Улуг Октябрының 60 чыл оюн күш-ажылы белектерин уткуур дөш «Кызыл тудуг» эргелекчи тудугчулары күжөпашканын амылдап турар.

Эрткен 8 айларда эргелекчи бригадаларының аразында социалистик чарыкча Михаил Данилович Шиповаленкоун, Василий Доржуевич Монгуштуң бригадалары бүдүргө планн чедипшиңниң күүсөтөш, тивлекчи боолу үңүзгөн.

Ф. Э. Держинскийге турсакаткан

Улуг Октябрының 60 чыл оюн күш-ажылы белектерин уткуур дөш «Кызыл тудуг» эргелекчи тудугчулары күжөпашканын амылдап турар.

Эрткен 8 айларда эргелекчи бригадаларының аразында социалистик чарыкча Михаил Данилович Шиповаленкоун, Василий Доржуевич Монгуштуң бригадалары бүдүргө планн чедипшиңниң күүсөтөш, тивлекчи боолу үңүзгөн.

ЧАНГЫС ЭПТИГ ӨГ-БҮЛӨДӨ

РСФСР

● РСФСР-нің девискээри—17,1 миллион дөрбелчин километр, а чурттакчы чоңу—136,1 миллион киж.

● Россия Федерациясына Совет эрге-чагырганын 59 чылдарынын дургузунда үлестүр продукцияны бүүдүрүп үндүрери 198 катал көвүдээ, а онгу беш чылдын төнчүзүндө 258 катал көвүдээр. 1937 чыл дургузунда бүүдүрүп үндүрүп турган үлестүр продукциянын ам чартык ай ишинде бүүдүрүп турар.

● Онгу беш чылда республиканын үлестүрүңгө куш-ажылдын бүүдүрүчүлүү 30,6 хуу бедир. Бо чорук продукциянын немей өзөрүнүн 90 хуузу хандырар.

● РСФСР-де ам мун хире хоорайлар бар, оларнын барык ийзинин бирээзи-де амгы үеде күштүг болуп турар Конституцияны хүлээп алганынын соонда республиканын картазынга көстүп келген.

Москва. Кремль.
Спасск суургазы
болгаш ССРЭ-нин
Дээди Советинин
Президиумунун ба-
жыны.
В. ЕГОРОВ биле
А. СТУЖИННИН
фотозу.

АМГЫ ҮЕНИНЧ ҮЛҮГ ТУДУУ

«Ангартудуг» оруунун монтерларынын комсомолчу-аныяктар бригаданын бригадари, Социалистик Куш-ажылдын Маалыры, РСФСР-нин Дээди Советинин депутаты.

Байкал-Амур магистралын аяны-бүрү адар: амгы үенин тууду-даа, эрсе-маалырым чорукту магистралы-даа дээр. Киж ия басаан тейганы өттүр бурунгаарлаан чаа оруктук метр бүүрүп ону кымыл турар кижилерини куш-ажылы амырларынга уттулдур бас бим болур. Ол, хой-хой кижилерини амырларынга уттур орукту амырдык уттулдурбае иети арттырган.

РСФСР-нин Дээди Советинин чонга чаа эрсеи сеесия-амга бистин чуртувусту Коллективизацияны төсөөдө-дө чүтүлдүрүпү база бамы-лаан мен. Нинтала байлаан, чоңуу болгаш совет кижилерини амырларынга уттулдурбае иети арттырган.

РСФСР-нин Дээди Советинин чонга чаа эрсеи сеесия-амга бистин чуртувусту Коллективизацияны төсөөдө-дө чүтүлдүрүпү база бамы-лаан мен. Нинтала байлаан, чоңуу болгаш совет кижилерини амырларынга уттулдурбае иети арттырган.

РСФСР-нин Дээди Советинин чонга чаа эрсеи сеесия-амга бистин чуртувусту Коллективизацияны төсөөдө-дө чүтүлдүрүпү база бамы-лаан мен. Нинтала байлаан, чоңуу болгаш совет кижилерини амырларынга уттулдурбае иети арттырган.

ДЕН ЭРГЕЛИГЛЕРНИН ХҮРЭЭЛЕНИНДЕ

В. В. ВОРОТНИКОВ.

РСФСР-нин Министрлер Чөвүлелинин Даргазынын бирги оралакчызы

1918 чылда В. И. Ленин мывча деп чугаалаан: «Бүтө бойдустан ажык-байлактарында-даа, киж күжүнүн курлавырында-даа, кайгамчыктыг калбарышында-даа материал бар, илан-ла күчүлүг болгаш бай-шымдалыг Русу турусуз дээр. Ону улуг революция чоңун чугаалдык чорунга берген». Владимир Ильичини бо өттүр көрүшүгү боттанган. Амгы үеде илан Русь ол дээрге—Россиянын Совет Федеративтик Социалистик Республикасы-дыр. Ол күштүг болган ан бек денелле организаттыган, бүү уластарын найырамын харылаалары-биле сыйры каттышкан. Автономуг 16 республикаларын, автономуг 5 областарын, национал 10 округтарын, 6 крайларын болгаш 49 областарын бодуну революсу, дайынч болган куш-ажылы тугтарынын алаанга ол каттыштырып турар. РСФСР-нин бүүгү нациялары болгаш бие бүүрай уластары коммунисттик нинтала тууду тургузырга. Россия Федерациянын ажыл-агыйын болгаш культураны хөгжүдериңге илепкейги киржин турар. Москва хоорайын Бузма районунун сонукчуларынын мурунга Ленин Ильич Брежневтин Россия дугайында чугаалаан өстөрүн үстүңдө чугаалаарын түлдүрүн баятканы-биле кичиркөөн ийи мен: «Бодуну революсу, куш-ажылы болгаш дайынчы чачылдары-биле алдаржаан, яны-бүрү уластарын болгаш националдарын аны-дунмалышны чоңууну үлгөр-чиркөөн дегейге бир дугаар көргүсөн Россия болза бистин Терезн чуртувусту коммунисттик Өзү-биле чаартырга канчаар-даа аажок улуг салышынын кирип турар».

Россия — ленинниин төрүттүгн чурту, ол болза хей националдыг Совет күрүсүнүн өү болгалары тургустунган болгаш бижыккан өзө-апарган. Ленинни национал политикамын ачымында шаанда дардалып чоран хей-хей уластар РСФСР-ге боттарынын күрүне догунаашкынын чеди ал, экономика болгаш культура талазы-биле хожулангай чоруктан уштуруп үгөннер.

Амгы үеде культура талазы-биле бек хөгжүдөдөгү, улуг улетпур-агарарыг автономуг республика болур Башкир АССР-ни чекке кылдыр ап көрөзүннер. Улетпур бүүдүрүлгөзинин хемтээни 1937 чылдазы-биле денээрге, аркын тыл ол 88 катал өскөн. Улетпурин энергетика, химия болгаш нефтехимия, хемчүр-диз болгаш металлургия дээр мшкаш адырлары Башкирияда шпкын темпильер-биле хөгжүп турар. Мычарга ол адырларын хей кезин Октябрь революциянын соонда тыптып келген болгай.

Совет эрге-чагырганын чмдарында Согу чүтүн бие уластарынын амырларынга үндөөн чартылгалар болгулаай. Россия Федерациянын составында бытлап кирип турарларын бирээзи болур Ханты-Манси национал округ бек темпильер-биле хөгжүп турар. 1940 чылдазы-биле денээрге улетпур продукциянын нинти хемчээли ында 184 катал өскөн. Уүрмектеп сазар бараан саарылаам он бир миллиондан 662 миллион чедир өскөн. Боду национал интеллигенциялыг.

Девискеринин, чурттакчы чоңуну санынч талазы-биле, кол болгаш бүүдүрүлгө фондурларынын талазы-биле, улетпур продукциянын чугула хейреле-ни—нефть болган хемчүр-диз казып тывар, кан экилдер, электроэнергия, миведалыг чемичидилдер, кан хоолайлар болган өске-даа продукция бүүдүр

талазы-биле РСФСР чуртун ажыл-агыйында бирги терин ээлеп турар. Ам Россияны улетпур чүс мун ажык яны-бүрү аттардыг машиналарын болгаш механизмерин бүүдүрүп үндүрүп турар.

Партияны XV съездинин шийтерлерин амырларга боттадырышпаан, республиканын ажылчы чоңыры Сибириин болгаш Иракки Чөөн чүтүп бүүдүрүкчү күштерин, кара эрес көрүңүгү черин районун шпкын темпильер-биле хөгжүтүп турар. Чаа-чаа бүүдүрүлгө-девискээр, улетпур комплекстери болган энергетиктиг баазалар туттунуп, онгу беш чылда ССРЭ-нин улус ажыл-агыйын хөгжүдериңин кол улаанышкынында көрдүгөн бүүдүрүлгөлерини тузари боттанып турар. Байкал-Амур демир-орук магистралы амгы үенин ан улуг тууду, чугае Россияны эрес, а бистин бүүгү уластуң чоргаары болу берген. Оон канчаар-даа аажок улуг дегемнеринде хайныгып турар күжүнншынниг куш-ажылы Совет Эвилелинин уластарынын аразында найрал улам быжыгып турар.

Өске-даа эвилелешкен республикалар-биле Россия Федерациянын эконимиятиг болган культурул харылаалары бижыккан. Чикээлдерге, РСФСР-нин лее-тааны бүүдүрүлгөлерин Узбекистанга, Таджикистанга, Туркменига, Кыргыстанга, Азербайджанга өстүрүп үндүргөн хөөн чиг-эниге ажылдап турар. Магнитканын дөмө сугулары руданын Казахстандан ап турар. Белоруссияны болган Украинанын бүүдүрүлгөлерин кымы үндүргөн тракторлар Россияны колдотарынын база совхозтарынын хөвү-шөдөринде ажылдап турар. А Ленинградчыларын кылганы сурагалыг К-700 тракторлар эвилелешкен хей-хей республикаларын шөдөринде ажылдап турар. РСФСР эвилелешкен республикаларга кан хоолайларын, нефтин, электростарын, троллейбустарын, мяшты, өскөт-өңиччиликтерин, автомобильдерин, өске-даа машиналарын болган кымылдарын а ол ишкеш келээ ажыл-агый продукциянын хей-хей хейреле-рин чөрутүп турар.

Республиканын культура талазы-биле харылаалары хөгжүп база бижыгып турар. Урун чүтүдүн фестивалдарын, совет музыкамын, драматургиянын болган театр урун чүтүдүн, бот-тымын чугаалганын байырлардын, көрүлдөлерин доктаамал органиастап турар. Бо бүүгү хемчегдерге эвилелешкен хей-хей республикаларын чогалдык коллективтери кирип турар. «Улуг Октябрь» 60 чыл» деп юбилейи чуртула дегелгези бүүгү чуртун культура амырларынга улуг болушун болган.

Коммунисттик партияны доктаган сыйры каттышкан, СЭКП ТК-ны май (1977 чыл) Пленумуну шийтерлеринге, ук Пленумга эш Л. И. Брежневтиг кылган илтекедиле чүүдөргө болган түнөөдөргө сорук кирген Россия Федерациянын ажылчы чоңыры совет уластарын чалгыс ай хүрээленине чоруп, Улуг Октябрьдин 60 чыл он төлөпиг уткуп турар. Юбилейи чылды, ССРЭ-ни чаа Конституцияны хүлээп алар чылды, экономика болган культура тургузушуну чаа-чаа челишкенин-биле улус чоңынын доозар дүн патриоттук колдотушкуну, чүтүкү үлөртөгүн мезгелде Россияны чүг-чүгү-дөп көп турар. РСФСР-нин ажылчы чоңыры Совет күрүңгө юбилейи чылда алган социалисттик хүлээлгелерин алдарымы-биле күүсөдир дарыниге бүүрүл-ди бис.

ЧЫРЫТКЫ

«Бодуну чурттакчы чоңуну-даа, девискээрини-даа, ажык-бай ла а нында, экономиктиг болгаш эртем-техниктиг күчүзүнү-даа талазы-биле РСФСР ден эргелиг республикаларын хүрээлинде кол черин ээлеп турар».

(Л. И. Брежнев).

Россия Федерациянын туугуз ия Ленин орден-биле кады Октябрь Революциянын болган Уластарын Найыралы орденин новга чырып турар. Революсу чартылгаларын сымноду бүүрү Ленин, Октябрь, Россия деп өстөрүлдө илепкейги каттышкан. Киж төрөлгөтүнүн он тууду гевини дегейге чалаган терде чурттап турарыпта совет кижилер чоргарларар.

Россияга, революсу чачылдарын хоорайына—Петроградга Совет эрге-чагырга төртүтүлгө. Ленинни туртуган болгаш шийтер партиязы 1917 чылдын октябрыда маан аныкчы чоңыры капитализмни штурм-навирче баштаан болган улуг төвүлүг тил-дегени чеди алган. Чекээл хей чылдар эртер болза, Ленинни партиянын узуртулазы-биле Россияга болган ол болушун салгаларын магаулашынын болган хүлөтүдөин кезээде хайныктырган. Ичавташ Кремльдин амыл сылды-зыне, Москва кырында, Россия кырында, совет чур кырында өшпө хей чур кырында, дөдөбөин, бүүдү кижилерини чоргар-рал-биле, илепкей-биле көрүп турарынч ужуру-даа ол.

Советтер чуртуну бүүгү республикаларын бүүдүрүбас акы-дүмө эвилелде улуг Русь каттыштырган. Бистин Терезн чуртувуста чурттап турар чүс нацияларын болган бие уластарын төлөөлөчлөрүн Россиянын шөдөинде найыралдык өг-бүлө болуп чурттап, ажылдап, өрөөлүп турар.

Улуг Октябрьдин төрөң чурту, Совет Россия аны-дүмө республикалар-биле бие-демин каттышпаан, Коммунисттик партияны узуртулазы-биле Совет күрүсүнүн 60 чыл юбилейине бүүрүлгө бар чорур.

Б Е Ш ЧЫЛДЫҢ КИЖИЛЕРИ

● Көзөдө улуг соца-а экономикактиг чартылгалар боттанган: 1937 чылдазы-биле денээрге Россияны көдээ ажыл-агыйынын энергетиктиг күчүзү 11 катал өскөн.

● Совет эрге-чагырганын чылдарында РСФСР-ге туттунган чурттага бажыннарын нинти шөү — 1,8 миллиард дөрбелчин метр. Чугае 1976 чылда 80 миллион дөрбелчин метр чурттага шөлүн ажыгалага кириген.

● Дайын мурундагы үе-биле денээрге нинтилел фондурларындан төлөгелер болгаш чингелдер 20 катал өскөн. Амгы үеде ону киж бүүрүңгө хамаарыштыр адырга, чылда 400 рубль ажып турар.

● Республикада — 484 университеттер болгаш институттар бар. Россиянын дээди школазы 400 тускай мергежилдерге кадрларын белектеп турар.

● Республикада бар ийн миллион эмчилер ажылдап турар. Кадык камгалалын хөгжүдериңче чылдын-на алды миллиард ажык рубльди чарыгаан турар, ону лайын мурундагы үе-биле денээр-ге оон барык 13 катал хей.

В. И. ОВСЯНИКОВ ИНДУСТРИАЛДЫГ ТЕХНИКУМУ ДООСКАШ

Магнитогорсктин В. И. Ленин аттыг металлургия комбинатында кезип ажылдап берген. Ол ам дуржугалаыг специалист болгаш социалистик чарыштын тилекчизи апарган. Шалычы куш-ажылы дээр Василий Овсянниковка Социалистик Куш-ажылдык Маалыры атты тыыскан.

ЧУРУКТА: В. И. Овсянниковка шаналды тыысканы-биле оң кады ажылдап турар эштеринин байыр чедирип турары. Солагай таладан он тала-же: В. С. Диденко, Г. Д. Глазушко, А. Е. Захаров, В. И. Овсянников, П. И. Сивачинский болгаш В. В. Медведев олар.

Б. КЛИПИНИЦЕРНИН фотозу.

РЕВОЛЮЦИЯНЫН КАВАЙЫ

Ф. ЖУКОВ,
Октябрьнын социалистик Улуг революциянын киржикчизи, 1918 чылдан бээр СЭКП кежигүнү

Улуг Октябрьдин бүүдүзүңдө бистин Терезн чуртувусту төвүлүгү ан-не тураскалдыг чер-лерин көр дээр чуртуну ырак-чоон хоорай, суурларын, даштыкыдан хей-хей кижилер Ленинградга узук-сокууд чок кезип турар. Октябрьдин социалистик Улуг революциянын музелинин чалында партияны хөгжүнүр чөвүлелинин кежигүнү, он дөргө киржи чон киж болгаштын, мен оларын-биле бо ла узурткан, 1917 чылда дегелгези кайтаткан дүрүзүңнине ол хүнерин дугайын оларга чугаалап бээр мен. Революциянын кавайы деп чөптүү-биле аян турар ленинчилер хоорай дугайын, Владимир Ильич Ленинни амырларын болгаш ажал-чорудулганын дугайын диньакчылар хөйү билеп азырын аажок күзөдөр.

Улуг Октябрьдин тиназанын мурунда хааны эрге-чагырга-биле күжүнншын болган шүүдүрү демөөсү чылдары артын. Яды харылы кижини өлү, мен, маан, Левада хоорайга, Выборг талазын ажалдыкынын артымынга революсу «университеттер» эртер артык болган мен. Митинглерин, анык социалдыкчыларын, ажалчылар чымытарын алда ол-ла олчаан кылдыр көздүлдүр санып келер мен, Петроградтын заводтарына Владимир Ильичини чугаалаар ийн катал дынар аажок кезиктиг болган мен.

Кан чырык чер кириги ажылчыларын болган тараачыларын хөгжүп баштайгы күрүсүн баштап тыгын келерге, оон чалал алышыларын камгалары чугула аларган. Ол дегелгезе база кирештиг. Иштик болган даштыкы контрреволюция-биле тулдуушкунуна Ленинград

АКЫ-ДУНМА

Петрусь БРОВКА

Орус чеге төрттүзсе,
Кара кетпес дегемсерге,
Оттук чырык Москвага
Каткы-голдул чорбас мен бе!
Уран дым ыры тоонуг,
Уаун кемпер тоода дег,
Борбак-борбак арыктары,
Бодап четпес оран болгай,
Байкал чогуу чараш-ла
ийик.
Байлак жин Уралда ийик,
Ракета сымалдыр
Ыркым дөргө
Кылымтыпкан,
Монге думбей өргөмчейин
Моге күштүг Россия
Уйгузунда оттурушкан,
Угаан күжүг көргүзүп
каан.
Ужур-човун согел көрей.
Урала бооп төрттүзсө,
Холд салып кыдыл-төтөгү,
Ховуларга чуртатас бе?
Кижилерге нактаалык
Көн хоорай поганя чап-ла,
Чырык черден кыдыг хоорай
Шынан белеп тымабас боор,
Бийир еилер, кандыг ийик:
Бажынардын баарыга
Виньялар чечетсепер,
Баштак эрлер таңды төсөр,
Карап сыннар, Днепр кем
Халарга хийип-мөргөп,
Чүрөктөргө аяндал кылдыр
Чүгүрү ырым белеске боор,
Белорус бооп төрттүзүм,
Чоран черим буюзуңу
Чонум болап чортараар мен,
Арыг ханым тудуштаган
Аймак чоуму арылган
Сеткилимин аякдар мен,
Черим чанын танып аарар,
Кок-ле тараа холбөлчөңдөн
Хоран байлак хову-шоюм,
Чылар, чылабас кемчигептер,
Чымыч хепти эжимперим,
Түргөлөгө дүжүп бербоп
Турзү маалдыр ишчи чоум,
Няг чүрек кашымдан
Нем ирадан уяи ыры,
Чашпан өскөн хепти суурум
Сагымымда чуртуган,
Бола улам хайымалыпты
Борбак башка сымастай

МОСКВА, ССРЭ-нің В. И. Ленин аттыг Күрүнө библиотеказы, Номчулга залының нинти кевирин. Ю. ЛЕВАНТЫНЫҢ болгаш Е. ГЕРМАННЫҢ фотозу.

РОССИЯ ДУГАЙЫНДА СӨС

Ю. ГРИВОВ

РСФСР-нің Чогаалчылар эвилелинин баштаар черинин секретары

Россия дугайында кайтамык болган ха-
лы уткалыг чеге сөстөр селсеткимин, ол
дугайында чеге ырлар ырдатылган
дөр! Ош кайтамык чарам болган кү-
чү-шүдөлүм ол сөстөргө, ырларда илер-
тектистиптер. Бөгүнү мындаг Россияны
дугайы, мындагы ош дугайы ош эл
мы сөздөрү бүгү күс-чүс чылдарга күсөн
воран. Ол боттанган, ол үе-«Аворанды»
дашташканы-биле, Кышын ордуун Ош
тирания штурманна-биле, Ленинни—
социалдыг революция боттанган деп сөс-
төр-биле келген.
Ош бар алдан чыл өткөн. Ол уяни
дугайында Россия бозуун акм-дунмалары
республикалар-биле кады дайымынгарга
улар каш улам тулчу-лаа, тулуи тургу-
зуп-лаа, чарам-лаа келген. Ол ам деле-
гейни мурунга идустралдыг, мурунчы
эргөмч болган культууралыг, кайтамык
болган аныктык берген мурун кылдыр өс-
түр. Россияны улустары найралдыг бол-
ган аас-коңиги чурттап турар. Төлөв-
дөш бүгү улус чугааламын турар ССРЭ-
ни чаа Конституцияны кийинче чекете-
лишкениге эргөкчү чугула бүгү эргө-
дери оларга мизгидиле турар.
Булуи культура революция боттан-
дыр төлөдө, чеге хпте мерген утаан,
кыжыг, буяныг чагай сеткил, чеге хп-
ре аш-хорептилер негеттешкан дөр. Бу-
гүнүни биек-бизниг болгонмыска,
дөрчк аякыг биче санчыг улустар—эвил-
дер, марилер, мансилер, эрилар болган
сөп-ла өскөдөр кыска хуусаала-ла утук-
Сижикти ботангыга чортараармыс.
Ховар дон болушкуну-биле делегейи
мегалатыншы—чеге аякыг дилдарга
чагылынып турар кой националдыг совет
литература-биле дүрүм даулар чортар-
дырмыс.
Биста кой националдыг литературасын
тогуздөшөшү үлөшөшү, бүгү нандар-
ныг чогаалчыларыга чагай мөзү-
нүи база мергендик улус шылазы орус
классиканы үлөш чегетимес эргиме
болу берген. Бүгү улустарны культу-
ралыг дөшүлөгөшөгү чогум харын ол
алкан улус ролдуг болган.
Улус кел-келерге көпөрөгү Россия дугайында
ыры-биле аякдарыг аякык аякык
мен. Ырыг ыраар коугу кой. Ынчала-
жог ичне эи дөш ыры ам-лаа чогаалы-
ман. Биста Россияны улам адылчы-
лыгы дөс сөстөр болган музыка чедиш-
лөс-тир. Ош харын совет өлдүг улус чагай
кучуу болган чараш бүдүлү, бойдуу
улам адылчыдып шылар.

ТАЛАНТЫЛЫГ КИЖИЛЕР

Л. КОЗЫРЬ,
улустун «Сыра-Сев» дээр ганчы ансамблинин уран чүүл удурткучуу

Төрсөн Ямал-Негес национал округу-вустун хоорайларыг болгаш суурларыг агитасч аян-чорун бистиң коллектив чаа эл келген. Бо гастрольу улус аян-чоруну Улус Октябрьни 60 чылгыга турсаагач мен. Гелеттер болгаш ивижилер, балыкчылар болгаш туугулар, газ тыкчылары бисти чыла-биле эвилең хүлөп ап турар.

ВОЛГОГРАД. Сталинград тулчушкунунун маалдырларынын өлүм чок эрес-дидим чоруу кажан-лаа утундурбас, төөгүден ол балалып четпес.

Бүгү делегейин миллион-миллион кижилери ошу мага-лаар. Мамаев Курганда турсакаал-ансамблы Волгога болган ол канчаар-лаа аажок улус маалдырыг чорукка турсакаалды кылган.
ЧУРУКТА: Сталинград тулчушкунунун маалдырларыга алдар кылдыр кылган турсакаал-ансамблдин кол скульптурасы.

Ю. НОВАТОВТУҢ фотозу.

Беш чылдың базымнары

СИБИРЬ ЖИ ДУРЖУЛГА

Г. МАРЧУК,
ССРЭ-нің Эртемпер академиязынын Сибирь салбарынын даргазы, ССРЭ-нің ЭА-зынын оралкы президенти

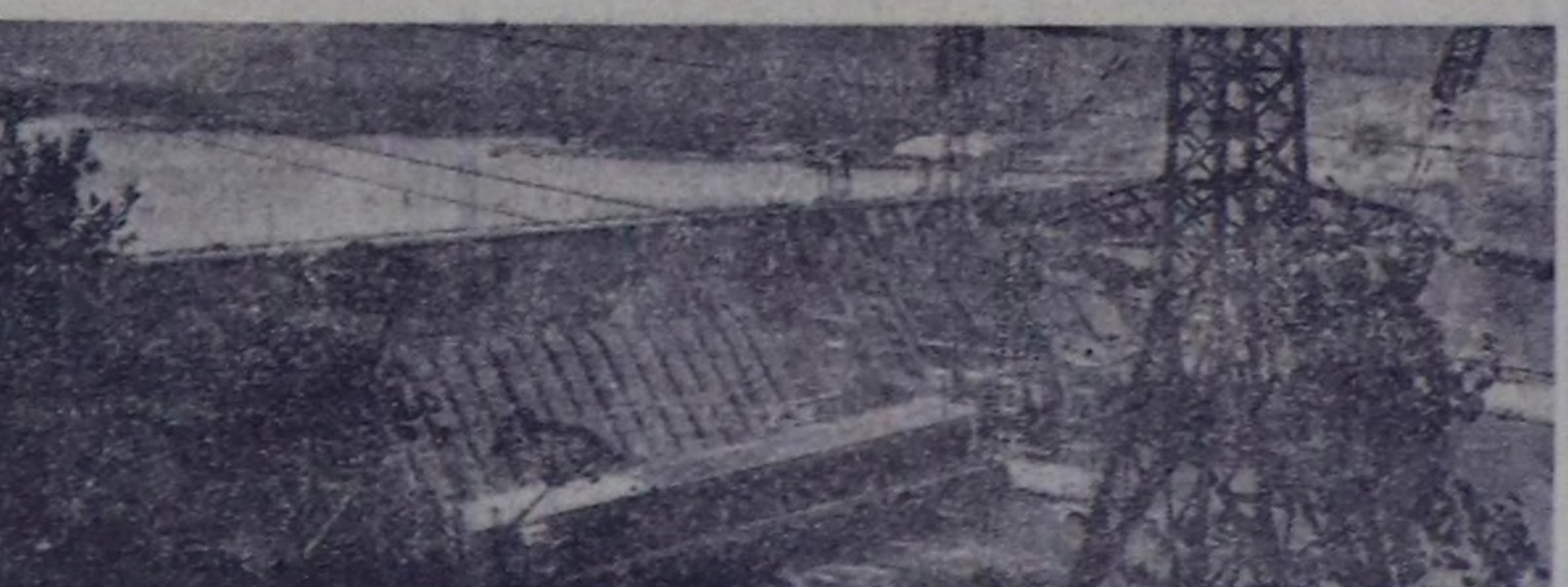
ССРЭ-нің ЭА-зын Сибирь салбары чуртук чөгө талакы райондарыг будургу күштерин, эргөмч болган культууриг тогуздөшөшөгү дөс салдарыг чедери келген болган чедери-даа турар. Сибирь салбарынын аял-чоруду-газынын дугайында Октябрьни 60 чылгыч чыгыла СЭИИ ИИ-ын доштагында аялтылган ырыг үлөшөшөшү Сибирь-нің эртем күчүну улам дөшөтөгү аялдарыг салбарыг эртемдерге хүлөшөшү турар. Улетиргү кой адылдарыг эртем-техникаг дөшөшөгү чугула улус-дузыны бир муи иш чүс аякы адылдарыг бөгү Сибирьни академиктер эртем күчүндү турар. Чыл бүгү будургуго эртем талакы-биле чүс аякы улус академиктеринин көптөрдөшү турар.

Сибирь салбарыга партиянын салым турар адегейи шыаанчыларыг биста эртемдериниз күш турар, ол дугайында эл Г. И. Брежнев мында деп чугаалам: «Россия Федерациязынын аажок улус дөшөшөгү партиянын адыл-ры сөзүгү эргөмч үлөшөшөгү чугула улус-дузыны чөдүлөгүшөгү ирмачиш ирмачиштеринин барымдалыг турган, бөгүнү дүжүп чугула орусаларыг шаптырарын дүшүрүп болуу дөс-бу-биле көргүчү дугайында чугула чоруу турар».

Орусаларыг иш-адыр көрүп партиянын XXV съезди-леге рожи ошалай демдөшөшү кой эртемдериг хөгүдө-риге, оларын будургу-биле чарилаларыг саямрангай-кылдарыг үлөшөшөгү боттангыры турар.
Синоптика эртемдең кой аякыг азын дөшөшөгү хара-ла-ла-ларын эртем-техникаг хуусаалыг програмаларга үлөшөшөгүшөгү дешильдег хепирлериг аякыгдан кыган болган боттаалдыр турар. Эртемдериниз болган улустур аякыгачыларынын көпчөлөшөгү бригадаларыг адегач көптөрдөшөгү чедир орукту дым күшүг берген. Улетир министрстволарынын болган ведомстволарынын адырар аякы-биле Сибирь салбарында тургузунга тускай конст-рукторлар бюраларыг болган дүжүгүг будургулерин болган чек-ла элестердегө журк» деп адап турар. Ол болган өскө-дөс кавалдарыг дамчыгар биста иччилдериниз тундөшөгүшөгү кыри болган өнүгү металлургияда, машина тулушкунууда, аякы, радио-техника болган өскө-ла чүд-дөр адылдарыг, нөдө ажил-агымда көптөрдөш берген.

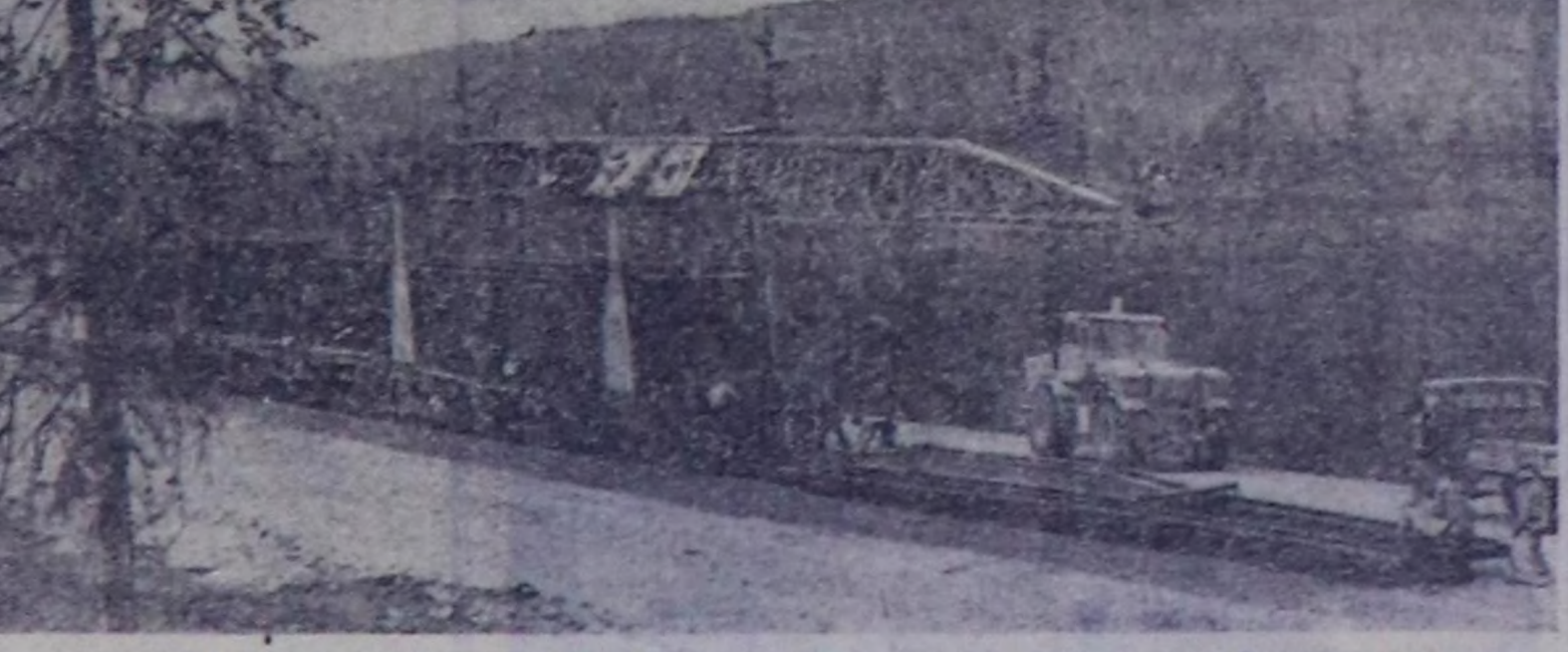
Сибирь салбары кыжик эртемдериниз мындагы улус төш-төрүг миыдагы кыска хуусааларга тургусканыг моон мурунда делегей арыткамыз билип көрбөш. Ол факт совет тургузу-луп күчүлүг чогаалыгы күштериниз дугайы чугаалам турар. «Россияны күчүгү Сибирь-биле немей өсөр» дугайында Ломоносовтун оттур чугаалагылыг харын чүдө ол байдал-дада боттук чүдү болу берген: Сибирьде улус эртем төшүг, билилериг барык бүгү адырларыг аякы-биле иччилдер-лериг чоруун турар 24 институттарыг, ош Новосибирскте эртемдерер хоорайыг тургусаны, эртем төшүгүг салбар-ларын Томскте, Красноярскте, Иркутскте болган өскө-ла хоорайларга аякымыз улус чедишкени-дөр. СЭИИ ИИ-ын доштагында чугааламыз буларга алдыга, ССРЭ-нің ЭА-зын аякы Сибирь салбары Эртемпер академиязынын Арамы Чөгө күчүг болган Уралда эртем төштерин, Илдо аякы-агым эртемдериниз В. И. Ленин дугайы.
Бүгү-эвиле адегейиниз болган ССРЭ-нің Мельнига эртемдериниз академиязынын Сибирь салбарынын тыптык кевирге, дегем делексизогге Си-бирьге дөдө өрөдөгө черлериниз чөгкениг өзаринге элиг берген.

Сибирь салбарынын тургузунганмыз баштайгы хүлө-ринден эгелеш-ле ош күсөңгөшөгүшөгү Сибирьни кел-дир үлөшөгү эртем төштеринге чаа дөдө өрөдөгө черлеринге, улетиргүг болган көдө аякы-агымга аякылар бөдөк мергендик кадрларыг бөлөкчөлөшөгү системаны тургусу-ган. Бөгү Сибирь формациязынын кадрларын РСФСР-нің автономнуг республикаларыг, крайларыг, областарыг, национал округтарыг, эвилдөшөшөгү республикалар-нын хой-хой эртем албан черлеринден көрүч болуу.

Баштайгы агрегадын ажыгалга киирген хүнден эгелеш Красноярск ГЭС чүс дөргөн тос миллиард киловатт-шак электроэнергияны ажылап кылган (барык 10 чыл дүргүзүндө).

ЧУРУКТА: Красноярск ГЭС. Енисейни оң талакы эринден хеври.

ИРКУТСК ОБЛАСТЬ. Байкал-Амур магистралынын барын талакы участонда релестер Байкал тоннелинге чедир ам-даа четкелек. Ки-рениг станицыга баштайгы поезд хуусаазындан эрте келген турзун дөш, орук тулчулары кызымаккай ажылап турар.

ЧУРУКТА: орук тудуушкуну.

ЧУРУКТА: Тызының В. И. Ленин аттыг даг-дүгү арыглар комбинаты.

МӨНГЕДЕ

В. МАВЛИКОВ,
дашчылар бригадир, Ленинки комсомолдун шанналынын лауреады

Чоокта чаагы хүлөрөгүг бир хүн үр үеде утундурбас бистиң бригадымыз ишти чуртталга бажымынын сөөлүг, өс адыг кадым төлөвөгүшөгү эдугар тудуу дооскан. Ынчачын Набережине Чылнымыз бүдүн чармыг муу аякы турткан-дары ол чаа бажыг төлөвөгүшөгү хуусаалыг дымк арте өжүгү кыре бөрлер деп чүвөгү бодан кээрге өөрүңү-дүр.

Бо бажымынын кырындык мөң бүгү хоорайыг карамак хөгүп келер: маака баштайгы фундаментириг салып, баш-тайгы кудучуу кыдып турганмыс сагышкы кирип келер-дир. А ам Совет Татарстаныг да ортуунда 250 муу кижиг чуртаткымыз чараш хоорай өздү үгөш, чап-чаагы «Ам-Аз-тар» терек сүттүг, күчүлүг хөшүн агымды дөг шап оортан тоңчу чөккө шуукун чоруу турар. Аягы, вошкөшөгү чылда, дөг чүк чүдүрө 22 муу машинамыз кыдып үндүрөр, оортан 10 машина бүргүнүг бөрсө-ле пландан экиг болур.

Сөөктөр чуртууну акы-дуымалыкы дөртөн национал-дарыг төлөкчөлөрүг Каманыг автозаводун түтүчү, биста автономнуг республикамызга чаа хоорайларымы—Набережине Чылнымы болган Нежнекамскини, Лениногорскини болган Альметьевскини кварталдарыг, заводтарыг болган фабрикаларыг корпустарыг бөдөш түдүп турарлар.
А хоораян, Татарияны өрдү чегтергөн черинден. Төрсөн чурттуг бүгү будууларыг маака энтөн самолёттар ужу-дуп чоруу, «Найрада» дээр зоолог дамчыдыгыгын кай оруды-биле нефть агын, каучуктуг, автоматшылаларыг, тараа-дыг составтар чоруу турар.

ССРЭ Конституциямын төлөвөгү бүгү чуртталга ышкан, мөң республиканын аякы-ишчилериге күчүлүг адылгыг чүдү болу берген. Улус Октябрьни 60 чылгы чаа-чаа чедешкенигиз-биле улусурунга бөлөкчөлөшү турар бис. Ын-чачын маа-биле чыгыс чор-чурттуг шууктуг Муса Деял-кыдыг бистиң Ала-чуртувустуу улустарыгын тилектирбө-найрагымы дугайында: «А ам өсөдө өшкө, соокас шап ийдегү хүлөү кылышкан биса дон сөстөрү бо байрамыдыг хүмө ошала ханы уткалыг болуи келер-дир».

РСФСР-нің ТЭС-энин таймыгы:

Күс-ажымдыг ишти-эвиле хуусаалыгыга Россия Федера-циязын автономнуг республикаларыг чугула ролдуг, чи-жөжөгөрө, Татария биле Башкырия нефтиниз кызым тыптары-гын болган сайгардыг аякыды кызымын чугула район-шары апарган. Ынчачын сайгардыг аякыды кызымын кү-чүлүг улустуру Команда тургусуна. Иерлиг биле Марий АССР—делдөшөшөгү продукцияны улус будургушөгү-дөр, Меропия аякы-агым будургу-биле алдыркыд, а Удмуртия чурттуг машина тулушкунууну райондарыгын бөрсөн апарган.

Хаксыянын эң улус будургушөгүг—Червогорскини кам-вал суюк каттыкышкыш, Сорскийи мөдбөгө комбана-ды, дөшөр руивиктери продукцияны бүгү чурттуг чорудуу турар. СЭИИ-нің XXV съезди-нің шитишарыг эдугар бо автономнуг областыг делексизогде Сайныг делексизог-бу-дүрү компетисини тургузуу турар, ош энергетиктиг төвү Соли-Шувеевскини делегейде эң улус дөң гидрорелектро-станцияны болу бөр.

Амгы үе-чадада бистиң тургузувустуу тургузукчу күш-төрү, совет адылдардык камчымык эки мөздүү улам долу элестериниз турар деп, ССРЭ Конституциямын төлөв-өгүшөгү ошалай демдөшөгү.

● Россия жүжү-бижикти калбаа-биле бил-дир. Ош библиотекаларынын фонддары миллионнар-ми д и а р д номнарыг. Бажыг бүрүзү ном-дептерлиг, со-лун, сеткүүлдүг.

● Республикада 77 муу клубтар, 420 му-зейлер, профессио-налдыг 314 театрлар, урууларыг дөрт муу аякы музыка болгаш нурулга уран чүүл шко-лалары ажылап тур-рар.

ДАШТЫКЫДА

КҮЧҮЛҮГ А Л Д Ы Г Ы ШИМЧЭЭШКИН

Тайбыншы Бүгү-дегелег Чөвүленин кыйгырым-биле сентябрь 4-тен эгелеп Чилиниң улазуу-биле эл-сепкил каттыштырылганын Бүгү-дегелег итереледи чоруткан. Хой-хэй чурттардан көп турар баштайгы медээлер бугу-гаар алдыга, чуртагыч чоп-лоошкучлери чили патриоттар-биле эл-сепкил каттыштырмайлыгынын митинглеринге, чыскааларында болган өскө-дөө чыштарыга болган иреттөө Фамилист хунтангидеги ууларгыларга болган ошу дөткүн турарларын буруу шыккан дегелег хой-интанинч улу килеңзоомни-биле чыгышыны үгеш.

Чили улустун күөөл-соруун араатанып истрин сүрүшкүчүнер сын шыдаган. Оон-биле, а од шыккан чили патриоттар-биле эл-сепкил каттыштырылганын дегелег өзү турар шимчээшкин-биле Чилиниң шааылактарынын «кылар үдө реформалар» дугайында мета асааыкылар-биле бодунун улазуун база дегелег хой-интанинч мисгелдер деп орадандык каякар аргаларын таймырлап болуур.

Ытпачымыз од каякар аргалар кымы-дөа бугудуруп шыдаган. КИНО-чүн кижинин эргедериниң талазы-биле комиссияларын бээредин сессиясы Женевага чаа доозуган. Чилиде террорун болган истек сүрүшкүчү бугу-чуруму салаа берештер килеңке бурду шыккан. Ол чуртта кижиниң каштырган эргедерин доп-дөраак катан тургузгарын, хиликчээшкенин-перин болган туралында туруп хоругдур хорукту сою-саддын олар кеткен. Чилиде истик биле шимчээшкин бугу-чурумуна Барын чүктүк крест, чөөл болган дөт калпа-га, салымшыкы-биле көрүзү турар шерик-сан деткамчезиниң арамдык шутт хар-изаалыны олар айтыган. АКШ-тың талазында хунтага пераг болган экономика талазы-биле деткамчезин өзү турарычче китээгенин угландырган.

Патриотчу күштерини күженишканын ачыганда Чилиге амгы үдө улустун хосталгалды демиселдин чаа чадаанын эгелег бээреге таарымчалыг байда тургусту-пун турар. Фамилист диктату-раны дүжүрүр дөш, чаа, де-мократия бугу-чуруму тур-гуура дөш демиселди күш-дөраак чили улустун ном-мунистер кийгырган. Ол кий-гырым чуртун чопунун улам-па калбак массаларынын ор-тузунда өзгө деткамчезин ал турар. Чилиниң Коммунист партиясынын чоюста чаа пар-лап үндүргөн манифестацияда дегелег хой-интанинч болган «оон чаагай сепкилди болган элдериниң эл-сепкил каттыштырылганын дөш өөрчү четиригенин илеретке болган «Чили талазы-биле КИНО-чүн резолюцияларын ах сепкилди күшүр дөш, хун-танг улам-па долузу-биле чаа дөштин-биле аңгылаары, не чок чиптен хой муң полит-хоругдурганарынын амы-галын алды дөш кампа-ниясы ишкөөлдерин чоруду-рычтөө ошу кайтыраран.

Чилиниң улазуу-биле эл-сепкил каттыштырылганын Бүгү-дегелег итереледи хосталгал болган демократияже чүктүк турар маадырлар чили улуска дуаламычыны дем-чөөдери улам-па калбатыры-рынга болган оод дербери күштөлдөрүнө чедер дөржөнгө чыгыштырба (СЭТА-нын таймырлаач-чызы).

Чилиниң улазуу-биле эл-сепкил каттыштырылганын Бүгү-дегелег итереледи хосталгал болган демократияже чүктүк турар маадырлар чили улуска дуаламычыны дем-чөөдери улам-па калбатыры-рынга болган оод дербери күштөлдөрүнө чедер дөржөнгө чыгыштырба (СЭТА-нын таймырлаач-чызы).

ТУДУП ХОРУГДААН

ИСЛАМАБАД. Сентябрь 4-те Карачиге туртуруп хоругдур-ган, мурунда премьер-министр чоран З. А. Бхутто-ну Пакистаның перин эрге-чатыргазы 1974 чылдык июнь-да оппозиция аждадылары-нын бирээни политникте чыда-гаалы-биле өлүктөгү хилик-чыларга Пенжаб штаты-ның назааны министриниң хойгаура удур кара-бакчы-лаан, оппозиция хорамы чүдүлдери кылган деп буруудаткан.

Бо чылдың октябрь 18-те бо-лур парламент сонгудала-рынга Бхутто-нуң баштан ту-рары Пакистаның улусту партиясынын кол удуралык-чымы боон турар Пакистаның национал азиясызынын негелдеин бугу-гаар З. А. Бхут-то-ну тудун хоругдаан деп, ол черин парладаган демдегезе. (СЭТА).

ТОЙМА (СЭТА). Япон ол хоорайда Сибириниң болган Совет Иракын Чөөн күштүң хоорайларынын күсүмнар-нын даргаларынын болган Япониянын барым талакы экиреткенде хоорайларының тергилекчилериниң 6-гы ужу-ракышыны эгеледи. Совет делегациянын составында Ха-баровскийн, Иркутскийн, Брагинскийн, Шаховскийн, Улан-Удыан, Шеховцову болган Южно-Сибирскийн хоорайларынын тозу-лекчилери кирген. Япон тала-дан ужуракышында Хоюсо ортулдукун барын префек-тураларынын 17 хоорайыны; Нингата-нын, Фукумуи, Майзурунуң болган өскө-дөө хоорайларыниң тергилекчи-

ХУУСАА БЕТИНДЕ

БУДАПЕШТ. Улуг Октябрь-нин 60 чылдыг алдар болду-рун интернационалдык күш-аажымы эгелечи саладың үндүрүктөдери болур Чепель-ди металлургия болган ма-шина тудууну комбинацияны аждадыкчылары чылда ССР-ге садар продукциянын 80 азыг хууун Совет Эвильениче

ТУДУГЖУЛАР БАЙЫРЛАЛЫ

УЛАН-БАТОР. Моол тудуг-жулар профессионал байыр-лалын - тудуку хунун демделген эрттиргенер. МАП-да тудуг үлөтүрү республиканын улус аймак-агынын тускай, бөдк мех-анизаттарын адыры болу берген. Оон үдүгөне улус аймак-агында бугу аждадыг турарларын барык 6 хууу, национал орусанын 7 хууу болган шиктү продуктуун 9 хууу хамаарыр. Амгы үдө моол тудугулар МАРН-

БЕДИК ДУЖУТ

БРАТИСЛАВА. Словакияда тараа ажаалдаа доозуган. Агаарын таарымчалыг өвөс байдалдары тура-лаа, хуну-рок бугу-чурумуна ишкөөл чүткө додур өвөс, харын аажы күшөткен: республи-канын шыжамырында 2857000 тойна тарааны киярген, Тою-дө эл-сепкил бидыг дүжү-тү тараакчалар «Мирно-вская», «Юбилейная», «Иль-ченка» шикан бидик дүжү-түр кур кымы-тастык совет ор-тарын калба-биле аймагал-та, чедип алган деп, словак пар-лапта демдегезе. (СЭТА).

АЖЫЛДАП ЭГЕЛЭЭН

КАРАКАС. Венесуэла-нын Компартиясынын 8-кн нацио-нал конференциямында бо-лунуң ажалын эгеледи. Конференцияда чүткө чуга-лаан, ВКП-ниң Даргаз Гу-става Матадо венесуэла комму-нисттерин партияга көздөдө чуртун депшигаалык күштө-рянниң чагыс экин бижы-лаары дөш демисежин келген деп онзалап демдегезе. 1978 чылда болур сонгудалаарга Республиканын президентиниң албан-дугааында ВКП ТН-нын кежигүү, ВКП ТН-нын Компартия кукушугуна каандай-дөш, Мухалиниң идиң үндүрүр дугайында са-лын чуртугаалык көөрү-биле конференцияга киярген. (СЭТА).

ЧӨПТҮГ ДЕМИСЕЛДИ ДЕТКЭЭН

МАПУТУ. (СЭТА). Африка-ның муруну чүктүгү нацио-нал-хосталгалды шимчөш-киниң бугу талазын дуа-ламчылы болган деткамчези күрүгүрөгү Мозамбик Улус Республиканы шиктирарат чоруду-пун дугайын МУР-нуң президентизи Самора Маше-л алаа медегезе. Мозамбикте албаның аян-чоруун кымын чорупур Нигерия күрүгүчү баштыны Олусетун Обасанд-жога алдар бөдүргөн хүдөөн аамыкшыга чүткө чугаалаан, хамаарышас Африкага деле-гей империялыи болган оод дөткүн турары расист-колонизалды бугу-чуруму ар-гулчү кижанын турар деп, ол онзалап демдегезе.

Даштык тергилекче удур, хосталга болган тайбынч дөш демисежин турар улустарын чедишикчилеринге харын кылдыр империялык чеспек-ти эндере бугу-чурун күштө-лдүрүп, дегелегипиз илэм-бүрү районнарыга дүшкүрүлүг чо-рукту бөдүрүп, депшигаалык чурттарга удур агресция хем-чөгөрүн ажаылган, улуска

ЭКИ ЧАНЧЫЛ

Чаа совет байыраалдар-дан союгу үдө куудумчу байыраалы неперенгейжи бар чыдар. Бо байыраал чыгыс куудумчу чурттап, ажылдап турар эл-пайы-раалдык аңгы-аңгы профес-сиялык кижилерин совет оуп-хөвиранг чуртталга-ын, оларын бузуубас бы-жыг найыралын көргүскөн байыраал болуур. Ук байы-раал бистиң республикада база неперсең.

Ол хун Туран хоорайын Ленин куудумчуу чыла-пун деп кажангында хой болган. Микрофон дамчы-тыр даяктор: «Эркин штер! Бистер бөгү Ленин кууду-муунай байыраалында чыгаан келген-дер бие» дөш, эге совет Ада-чурттуу Улуг дайымын киржикчи-зин, хоорай Советиниң деп-түдүм, оон хоочун чурт-такчыны Н. Хомутова бер-ген. Бо куудумчуу бөдү-нүн дайын полуден эш-дөшөө калы төрөн дум-ларын фронтже каякар үдө-рүп, амгы үдө кууду-чуну чагайымдыгызын дугайында болган ке-лир үдө Ленин куудумчуу каякар чартыр перек-тиваның чымылгарга ол тапшыраран.

Ол-ла куудумчула чурттап турар экин фельшери М. Кирионина өсө алган. Оон районда медицина хан-дыралымын дугайын эркен үе биле амгы үеги денген турган, чугаала-нын чымылган чон сову-ргаан. Ленин куудумчууна чурттап турар, дайынга кияргич чоран болган күш-ажалдын хоочуннарын көсүк черке алааш, дик-тор оларын улуска тапшы-тырып, тураксаа кылдыр бекеттерин тышкан. Байыраалда СОКП райкому-нун ийги секретары А. А. Салак Октябрьнин 60 чы-лын уктуруу дөш Ленин куудумчууну чуртталга-ларын каякар ажаалдап турарын тапшыраран. Чымылган чопта куудумчуу чуртталгаарынын муруну-дан илэм байыры чедип, ук куудумчуу хоорайын үдөргөн куудумчуларын бирээни кылдыр чагайым-дарына кичи бургууну үгү-хууу улуг дөряни чугаалаан.

Байыраалды сондаа ра-йондун Култур баажыны Ленин куудумчууну чуртталгалары-биле бекет-кем концерт болган. Ян-зы-буру оюннар, виктори-налар болган чечек делегел-лери түнелин үндүрүп, байыраалды кычар доосту-ву.

А. СУРИКОВА, райондун Култур баажынын директору.

СЕМИНАР БОЛГАН

СОКП Бай-Тайга райо-му болган ажалы чонор де-путаттарынын район Со-ветиниң Күүсежин комитет-ти боюнэ Совет куусомна-рынын даргаларынын бол-ган секретарларынын, хө-рөжгөн чөлүдөлдөринын даргаларынын семинар эрттирген.

Улуг Октябрь болган со-циал депшига дугайын-да, ССР-нин чаа Конститу-ция төлөвезелини дуга-йында, амдыралдын совет хөвирийни дугайында ил-екчилерин семинарын кир-жикчилери дөшөөдү.

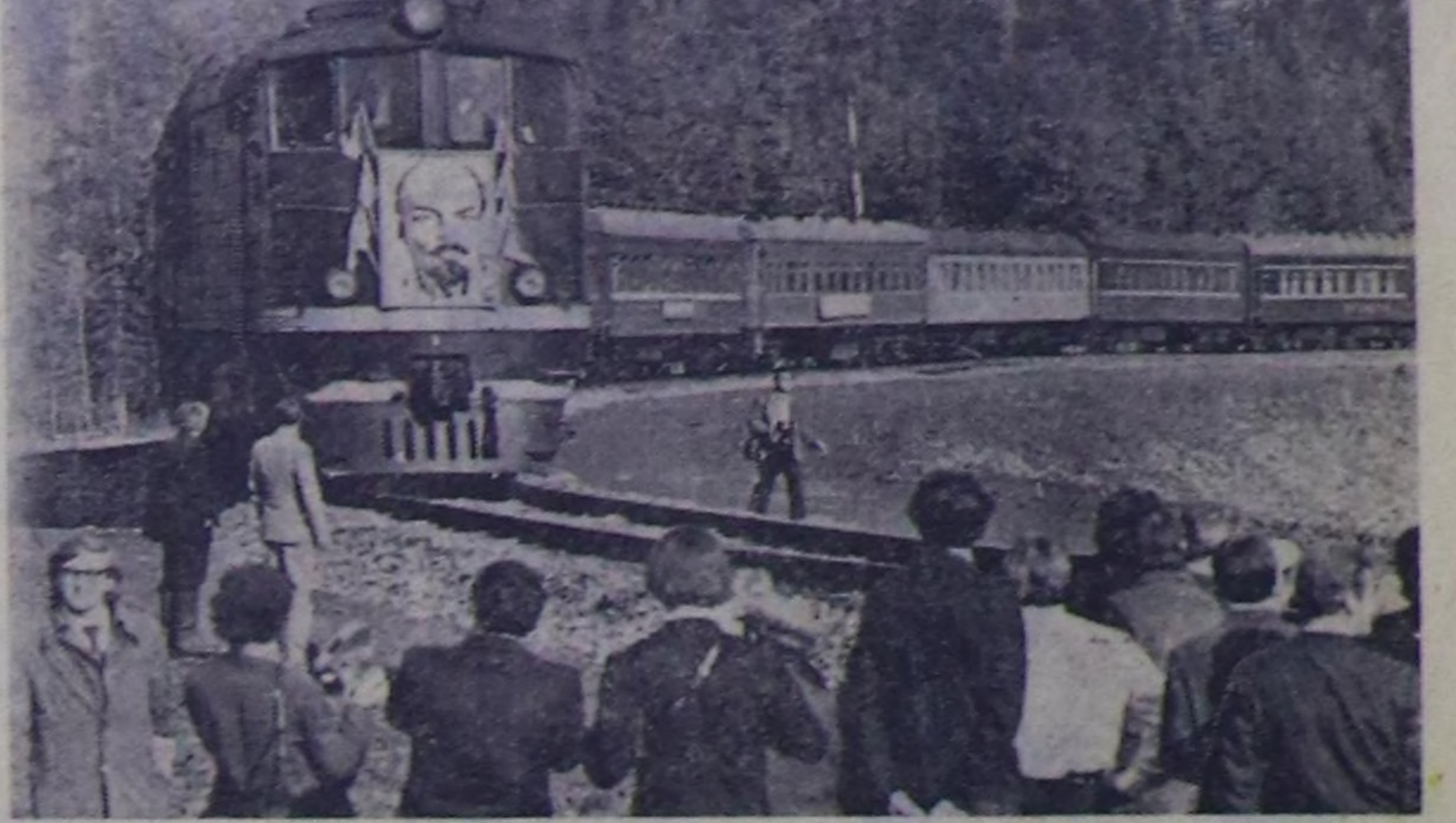
К. МААДЫ.

В. ШАПФУЛИНИЦ «Тываның делегмиринде» деп фото-эпюду.

МААДЫРЛЫГ ЧОРУКТУН КИЛОМЕТРЛЕРИ

Байкал-Амур магистраль-тын барың участогу. Чүе чылдын магистральнын бар-ымн участогун тудуп турар тудугчулары мурунда Байкалче поездыны чоруду-рынын хуусаанын бир чыл кы-зырарыны соругаазы туруп турар. Амгы үдө кол оруктуң 170 километр черинде релье-терин салымкан. Хуусаан бир ай бургунаар августта Не-бель станициядан Кирета ста-ницага чедир баштайгы поезд эртен. Улуг Октябрьнин 60 чылынга чедир тудугчулар оруктуң 209-ку километринге чедерин, өскөк чугаалаарга, Кирета станициядан Ульск ста-ницага чедир релье-терин садырын хүдөөшөдөр. Дөртен

километр узун ол участка пландан дашылар аятылаа ЧУРУКТА: Небель—Кирета участка пассажирерин баштайгы поездын. Э. БРЮХАНЕНКОНУН фото-лау. (СЭТА-нын фотохроникам).

Оларнын организаакчы ажылы

Октябрьнн 60 чылы байыраалыга чедир өзөш үе арткап. Бо өйлөйгич чылда А. М. Горький аттыг библиотека өзөш аяс ажалдарын кы-лап келген. Амгы үдө библи-отека «Октябрьнн 60 чыл оюнга тураксааткан коммуни-ст кижизиндегелег литерату-ры пропагандаларына эки библиотека дөш» деп кон-курса илемежин киржик тур-ар. Эртен чымыл-па кылар ажалдарын планын кылган. Чокта «Геолог» Култур баажыныга «Олар бир дугары болганар» деп аас журнал со-лун эртен. Журналдун бир-ги арнын библиотеканын сал-бырынын эргелекчи В. Ду-ло-ва дөдүргөн. Ол «Бирги орден адалчыны» деп ат-биле В. Дупеньканың «Пролетарың марш!» дээр номундан кыл-дыган. В. К. Байерин дуга-йында расказтай чугаалаан. Ийги арнын даараныла ком-бинатынын аждадыкчылар белектер, аас журналынын кияргичилеринге «Хөгүт өөл-

дарын марыжы» деп ыры каякар чагааканын, М. Свет-ловтун поэзия ажилы-биле та-ныштырыла кылдып, оон шү-дүктүргөн номчазар. Ушкү арнын партианын хоочуну, өзөн номнарнын, расказтар-нын, очерктерин автору М. И. Пахомов додурду. «Буруну Тываның эртен» деп ному-биле эрти болган чаа Тываның амдыралын депширараткы-лер-биле чугаалап тапшыр-ган. Аас журналыга чүе хире кичи кирешкен.

Куп-ажалдын шыларгай кижилерин дугайында библи-отеканын телецентре сал-быры кычарылган «Комму-нисттер дугайында расказтар», «Ажылың—кол маадыр», «Октябрьнн төөтү» деп номнар сайгарылгалы кыл-ган. Библиотекада про-пагандистерге, агитаторларга, улус ажал-агынын спецпалестеринге дуа кадары-биле «Бистик чаа беш

чыл планымыс». «Октябрь уран чүдө», «Оларның күш-ажылы—маадырлыг чорук», «Совет солдат төрөң чуртук камгалакчымыс», «Кажан сол-даттар ырлажып турда» болган «Конституция төлөвезелин чугаалаш тур бис» деп номнар дегележин кылдылаан. Улуг Октябрьнн 60 чылын уктурууну дугайында матери-алдарын пропагандалары-биле «Октябрь болган Тыва», «Тыва ону беш чылда», «Ты-ваның маадырлары» болган республика солундарында ма-териалдарын салган полкалар-ны тургускан. А. М. Горький аттыг библиотеканың салбыры Октябрьнн 60 чыл оюн үт-күр дугайында литератураны эртен сөс айларда 1016 эк-земплярны номчукулуга та-раткан.

Т. ЛЮНДУП, А. С. Пушкин аттыг библиотеканың эртен-методиктинг килдиниң кол библиотека-ры.

«Негей кеткен»

КЫЗЫЛ-ТАС

Украин ССР-нн Эртемгер академиязынын үнүштер физиологизамын институтун профессор О. С. Колоша ил-медик ажалы кылып турган, күсүк доктаяк үнүштер ил-ме-ди ханды суу доңуш, хөбү бер-гиз, оон дымжаларын ачылган-дыр чара тектер дээрин бад-тыкан. Алаар чымыл кээрге, өл-гү-лөнгөн ол үнүштер саратыр кадык каар.

Оон үдүрткан хилик эртен-дендери үнүш хандызын хөөдөр бөдүмдөй ишкөөл тылкан. Оон каяктарын каан, кууш ча-рык таран кымыл-тас сыктары чыккылаа союкса безин доң-мек болганын оларны кылган ишкөөл аждадыр бадтыкан.

Кветца физиолог эртемден-неринн бо чаа ажадыныкын көбүз ажал-агынын улам ымай хөгүсөдөргө улус дуа-лам босп турар. Чокку үдө ол чаа бөдүмдөлдөри бистик чуртувустуң доңкун агаар-бөдүстүгү черлеринн тара ишкөөлүн калба-биле ажа-лаар. Ол болза чокку, күсүк доктаттардан тараа културал-орон камгал ол, немере ду-летту амыр арканы бээр.

Чаа номнар

Тыванын ном үндүрер черга чагаалчы Ю. Ш. Кюнэгеншян «Чогаалдарынын чымдызы» «Тыва литератураның библио-теказы» деп серияга таарыш-тыр парлап үндүргөн, ном са-дылгарында бо хүндө киярген. Чымдыга чагаалчының 1947 чылдан эгеледи, 1974 чылга чедир бижээн шүдүктери, шү-дүгдөлдери болган демделел-лери кирген. Ю. Ш. Кюнэген-шиң баштайгы ному 1952 чылда парламентын үнгөн. Бо чогаалдар чымдызын чагаалчы-нын он дугар ному бөдүр.

НОМЧУКЧУЛАР СОНУРГААР

Совет Армиянын 60 чыл оюнга уктуштур Н. А. Островский-ниң «Кап качаң катканы» болган «Шууганда тортутун-генер» деп романнарынн ерус дылга катан үндүргөжин 30 муң тиражыг кылдыр пар-лаан. В. Маколовскийнн «Вла-димир Ильич Ленин», «Экин-аз» (Октябрь шүдүгдөш) деп шүдүгдөлдери тускай ном кылдыр парлаан. Шүдүгдөлдөр-тиң баштайгы ному 1952 чылда парламентын үнгөн. Бо чогаалдар чымдызын чагаалчы-нын он дугар ному бөдүр.

Тывада баштайгы дөдү өр-редилге чери—Күрүгүнн Кы-зылда педагогика институтунуң ажадтыгында бээр 25 чыл оюнга тураксааткан «Бистик педагогикти...» деп өртем-методикти чүдөдөр чымдызын ерус дылда парлап үндүргөн. Сахалинде чурттап турар илэм улустун амдыралынын дугайында В. Сангиның «Чеди чүлүг кыш» деп номунда төр-гү-дөрү турган чымдыкчулар улуг сонугура-биле номчу-лур. Бо ному К. К. Сат ожу-дурган, чүрүк каасталганын чүрүчү В. Мезеров чогу-малы күүсеткен.

Улуг Октябрьнн болган

СЕНТЯБРЬ 8-ТЕ

МОСКВАДАН	КЫЗЫЛДАН
10.00—Медээлер.	12.50—«Курмангатар», Узрак-чечен телефильм.
10.10—Эртенги гимнастика.	13.55—16.50—Чапсар.
10.30—«Онукустегинер, уруг-лалар», Коштер.	МОСКВАДАН
11.00—«Болдары оон ымай чо-руур», «Адалары болган уругулар» деп пикадан документалдык теле-фильм. Эге оосту чогаал-чы А. Сурукот чугаалаар.	16.50—«Оруу чугаас», 17.20—«Алгооларынын проф-филлактивазы», 2-ги дам-чылыгта. Дамчылыгта доцент, медицина эр-темдеринн кылдырады Д. В. Назков киржир.
11.25—Литос ССР-де Пушту хоорайын «Суваргук» танып коллективийа концерти.	17.50—«Шажоме шюолаам».
11.50—«Бистик» намдарымыс. 1968 чыл.	КЫЗЫЛДАН
	18.20—«Ташыже чаалга», Фильм-коштер. 18.45—Телемедээлер.

агаар

Кымыл агаар специализа-ция мезээни бугуаар алырга, бөгүн республикага көжүп ту-рар булузутту хун болуур. Чам-дык черлерге биче чаар. Бары-нын күк угалышынын хаттын дүргөн сегунда 5—10 метр чедер. Агаарың тем-пературазы барың талкы ра-йоннарга 11—16, өскөлеринге 13—18 градус чыдыр.

КИНО

СЕНТЯБРЬ 8-ТЕ.

«НАПЫРАЛ»: «Ах дашыде-те халымдарымыс» 10.00, 11.45, 13.30, 15.15 (узаткан), 17.25, 19.10, 21.20 шактарда.

«ВСТОК»: «Алдымында шактар кап турда» 15.00, «Каргун» 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

«КАА-ЖЕМ»: «Меню бо уруг тааркыр-дыр» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

ЧАПТЫ КИНОТЕАТРГА: «Бачтык хөрөжөп» 16.00, 18.00, 20.00 шактарда.

Редакциянын АДРЕЗИ: ИНАКС 667000

Кымыл, Шетинин-Кравченко кудумчуу, бажы № 3. ТЕЛЕФОНАРЫ: Редакцияны 2-24-63, редакцияны оралакчыларыны 2-35-24, 2-31-75, пропаганда килдинин 2-31-75, харысалгалы секретарыны 2-23-54, партиян амдырал килдинин 2-37-13, култура килдинин 2-23-54, кодьө айма-агы килдинин 2-21-47, үлетүр килдинин 2-22-64, чагаа килдинин 2-41-27, информация база совет тургузук килдинин 2-20-60, корректорларыны 2-27-41, бухгалтеряны 2-12-45, секретариат тын 2-23-35, солуи келбей барганда 2-32-75 телефонче долгаар.

Тывраж 16332, Чагыр 308. СОЛУН НЕДЕЛДА 6 КАТАП ҮНЕР